

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**DN. DVRANDI|| à Sancto Portiano, in Senten=||tias
Theologicas Petri Lombardi|| Commentariorum libri||
quatuor.||**

Durandus <de Sancto Porciano>

Antverpiæ, 1567

Quęstio secunda. Vtrum filius sit sapiens sapientia genita.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72607](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72607)

quorum alterum, scilicet producere dicitur transitum secundum rem, sed aliud scilicet tendere in aliquid, tanquam in representatum vel in amatum dicitur transitum secundum rationem, & tales actus quum includant utrumque transitum rei & rationis, ratione transitus sunt notiones, sed ratione transitus secundum rationem sunt reflexi ut propter quod bene dicitur quod pater dicit se verbo, & diligit se spiritu sancto.

10. Itud autem non videtur bene dictum. Primo quia non est secundum se verum. Secundo quia ratio non est soluta. Tertio quia contradicit alii dicto istorum. Quod non sit verum secundum se patet, quia nullum pure notionale includit illud quod est commune omni personæ, sed habere respectum rationis ad aliquid tanquam representatum vel manifestatum vel amatum est commune omni personæ sicut manifestare, vel amare, ergo non includitur in dicere, vel in diligere sumptis pure notionaliter.

11. Item ratio est insoluta, quia impossibile est actum notionalem non includere realem productionem, etiam si cum productione includat aliquem respectum rationis, ergo actus notionalis in nihil potest tendere nisi in productum, licet ad * illud possit habere aliquem alium respectum, quia ille actus respectus cum sit extra rationem actus notionalis notionaliter tentus tenderet in illud. Adhuc si dicere & diligere sumpta notionaliter important transitum rei respectu personæ, & transitum rationis respectu alius alterius, tunc dicere & diligere sic sumpta non poterunt cõperere nisi illi personæ, quæ transit in aliam rem & in aliquid ratione, & sic solus pater diceret se & alia verbo, quia solus producit verbum, & solus per verbum ad se productum habet rationem manifestantis, vel representantis se & alia ita quod hæc duo copulativè sumpta nulli nisi patri conveniunt, & similiter solus pater & filius diligere se vel alia spiritu sancto, quia solus pater cum filio producit spiritu sancto, & per spiritu sancto ad se productum ad se vel ad alia sub ratione amantis, ita quod hæc duo copulativè sumpta nulli alii possunt convenire, hoc autem non dicitur imò ista conceditur, filius & spiritu sancto, dicunt se vel alia verbo, & ista spiritu sancto diligit se & alia spiritu sancto, ergo dicere & diligere non sumuntur notionaliter.

12. Item istud dictum contradicit cuidam alii dicto eorum. Dicunt enim alibi ut recitatum fuit supra dist. 27. q. 2 quod dicere sumitur dupliciter, uno modo pro eo quod est producere verbum, & sic est actus notionalis, nec convenit nisi patri & illi non respectu sui vel creature, sed tantum respectu filii, & sic pater dicit verbum & non verbo. Alio modo sumitur dicere pro eo quod est manifestare, & sic est actus essentialis & convenit cuilibet personæ respectu sui & aliorum, quælibet enim persona manifestat se & alia, ergo secundum hoc dicere notionale non importat nisi producere verbum & non representare vel manifestare aliquid, quia illud est simpliciter essentialis, nunc autem ponitur quod dicere notionale importat representare vel manifestare aliquid ratione cuius est actus reflexivus, ergo est hic contradictio. Patet ergo quod nullus actus notionalis est reflexivus.

13. Quod ergo dicitur quod quando in actu intelligitur productum, tunc productum denominat agens, ut arbor floret floribus, similiter videtur esse in proposito. Dicendum quod non est simile, quia non fit ibi reflexio nec transitus in aliud, non enim dicitur quod arbor floret se, vel aliquid aliud floribus, hoc enim male diceretur. Hic autem dicitur quod pater diligit se, vel alia spiritu sancto, & ideo malè, si diligere sumatur notionaliter. Sed deberet dici pater diligit spiritu sancto, sicut dicitur arbor floret flore vel floribus. Sed neque hoc potest dici, quia quod effectus subsistens denominat agentem contingit solum in verbis intransitivis, sicut est florere quod passivum non habet unde bene dicitur floret flore. In verbis autem transitivis non, licet includant productum sicut generare de suo nomine includit genitum, & spirare spiritum, vel spirare qui dicunt in divinis specialia producta, sicut florere includit florem, & tamen generat genito non bene dicitur, sed generat genitum, nec spirat spirato, sed spirat spiritum vel spiratum transitive. Et causa huius differentie est, quia tale intransitivum includit productum, ut in ipso existens, & non solum ut ab ipso procedens, florere enim non solum dicit produ-

cere florem, sed cum hoc habere in se florem productum, & ideo denominat ipsum producens in quo est, sed transitiva solum includunt productum, ut ab istis existens, & non ut in ipsis manens, propter quod non denominant ipsum.

14. IDEO dicendum est aliter quod omnes supradictæ propositiones sunt simpliciter falsæ si diligere sumatur notionaliter, si verò sumatur essentialiter sic sunt veræ, licet sint improprie, & ideo exponendæ. Primum patet, quia quodcumque aliquid sumptum cum determinatione prædicatur de aliquo potest etiam prædicari de alio vel illo sumpto sine determinatione, nisi forte determinatio sit distrahens, tunc enim non potest, licet enim hæc sit vera, Paulus est homo mortuus, tamen non sequitur quod hæc sit vera Paulus est homo, quia esse mortuum est determinatio distrahens, alioquin sequeretur bene. Si ergo hæc esset vera pater diligit filium spiritu sancto sumendo diligere notionaliter, cum hæc determinatio spiritus sancti non sit distrahens, sequeretur quod hæc esset vera exclusa determinatione dicendo sic, pater diligit filium sumendo diligere notionaliter ut prius, hoc autem est falsum, quia nullus actus notionalis est a patre in filium nisi generare, quare & c. Idem dicendum est de omnibus propositionibus consimilibus.

15. Secundum patet, scilicet quod sumendo diligere essentialiter omnes tales propositiones sunt veræ, sed improprie, & ideo sunt exponendæ, quia ut dictum fuit supra, dist. 27. verbum & amor, licet de virtute & proprietate locutionis important ipsos actus intellectus & voluntatis, tamen appropriantur personis, verbum quidè filio, amor autè spiritui sancto. Cum ergo hæc sit vera & propria pater diligit filium, seipsum & nos, amore essentiali, consequens est quod hæc sit vera pater diligit filium, seipsum, & nos spiritu sancto, sed est impropria, & ideo exponendæ sic, ut sit sensus, pater diligit filium, & nos spiritu sancto, id est, amore essentiali, qui appropriatur spiritu sancto. Similiter si dicere & verbum sumatur essentialiter hæc est vera & propria, pater dicit se & alia verbo. Si verò verba sumatur notionaliter pro filio, sumptum semper dicere essentialiter, sic est hæc vera per appropriationem tantum, pater dicit se & omnia verbo vel filio, id est, verbo essentiali, quod appropriatur filio, vel verbo personali, & sub eodem sensu ista est concedenda, pater est sapiens filio, quia falsa est secundum proprietatem locutionis, & sic negat eam Aug. est tamen vera per appropriationem sicut alix quæ dictæ sunt.

16. AD PRIMVM argumentum patet responsio. Ad autoritatem Aug. dicitur pro parte opposita, quia spiritus sanctus est amor solum per appropriationem, non tamen per proprietatem.

17. AD ALIUD dicendum quod nullus diligit nisi amore a se procedente eo modo quo actus intelligitur procedere ab agente, sed non oportet quod ille amor procedat, ut aliquid productum per actum agendi qualitercumque sumptum, & ideo proprie loquendo, pater diligit se & alia amore essentiali qui procedit a patre ut actus ab agente, non secundum distinctionem realem, sed rationis tantum, & quia hic amor appropriatur spiritu sancto, ideo per appropriationem pater dicitur diligit spiritu sancto, secundum expositionem prius positam.

QVÆSTIO SECVNDA.

Vtrum filius sit sapiens sapientia genita.

Thom. 1. q. 41. ar. 3. ad. 4.

Secundo queritur utrum filius sit sapiens sapientia genita. Et videtur quod non, quia eadem est sapientia patris & filii, sed sapientia patris non est genita quia pater nihil habet genitum, ergo nec sapientia filii est genita.

2. Item nihil essentialis in divinis est genitum, sed sapientia est aliquid essentialis, ergo non est genita, quare filius non potest esse sapiens sapientia genita.

3. IN CONTRARIUM est, quia filius est sapiens per se, sed ipse est sapientia genita, quare & c.

4. Item Hilarius dicit, & habitum fuit prius in litera dist. 5. quod filius nihil habet nisi genitum vel natum, sed filius habet sapientiam qua dicitur sapiens, ergo ipsa est genita vel nata.

5. R. Ea

* alius aliud

add.

7 **RESPONSIO.** Dicitur hic cōmuniter & bene q̄ iste ablatius notat quandam habitudinē, potest ergo notare habitudinē principii efficientis, & sic est falsa, quia nihil genitum efficit sapientiam in filio, & in eodē sensu potest concedi q̄ filius est sapiens sapientia ingenta, quia filius habet à patre quod sit sapiens, Pater autem dicitur sapientia ingenta, sicut Filius dicitur sapientia genita: vel potest ablatius notare habitudinē principii formalis, sicut corpus dicitur coloratum albedine: & sic adhuc ista est falsa Filius est sapiens, sapientia genita, quia sapientia per quam filius est formaliter sapiens, est sapientia essentialis quæ non est genita, licet sit per generationem communicata, quia genitum propriè est illud quod per generationem producit. Et sub hoc sensu potest adhuc concedi q̄ Filius sit sapiens sapientia ingenta, quia ingentū aliquo modo potest conuenire essentiali, & iste modus loquendi magis accedit ad proprietatē quàm primus. Alio modo potest ablatius dicere habitudinē causæ subiectiue seu materialis, sicut dicimus q̄ corpus est coloratū superficie, vel superficies est colorata seipsa, licet autē in diuinis non sit propriè subiectum vel materia, tamen ponimus ibi personam, vel hypostasim, quæ secundum nostrum modum intelligendi se habet quasi subiectiue ad ea quæ sibi attribuntur, & sic licet videatur aliquibus q̄ hæc posuit concedi, filius est sapiens sapientia genita, id est, seipso qui est sapientia genita, tamen est valde impropria, tum quia filius non est sapientia genita propriè, licet sit sapientia, & sic genitus, quia non conuenit ei esse genitum secundum quod est sapientia, tum quia ly sapientia genita videtur esse determinatio prædicati, & non conditio subiecti vt in isto sensu dicitur.

6 **SIC** tamen procedit primum argument. ad primam partem.

7 Ad aliud dicendum q̄ filius nihil habet nisi genitū, id est, quod non accepit per generationē, & non q̄ essentia, vel essentialia sint genita, sed solū per generationem communicata.

8 Alia argumenta bene probant quod formali prædicatione hæc est falsa, Filius est sapiens sapientia genita, quod concedo.

Sententia huius distinctionis XXXIII.
in generali & speciali.

Post supra dicta. Superius determinauit Magister de essentia, personis et proprietatibus. Hic verò determinat comparationes illorū ad inuicem. Et diuiditur in duas partes. Primo ostēdit qualiter proprietates comparantur ad essentiam, & personam. Secundo qualiter personæ ad essentiam comparantur. Secunda in principio. 34. dist. prædictis autem adiiciendum. Prima est præsentis lectionis. Et diuiditur in tres partes. Primo mouet dubitationem. Secundo determinat. Tertio excludit errorē. Secunda ibi, quod enim. Tertia ibi, hic autem alique negant. Prima diuiditur in tres. Primo probat quod proprietates sint in personis. Secundo quot sunt ipsæ personæ. Tertio q̄ sunt ipsa natura diuina. Secunda ibi, superius quoq̄. Tertia ibi, cumq̄ de simplicitate. Illa verò pars in qua excludit errorem diuiditur in duas. Primo ponit errorem siue falsam positionem. Secundo ponit confirmationem erroris & soluit. Secunda ibi, si inquirunt. & hæc secunda diuiditur in duas. Primo ponit errorem & erroris confirmationem per duas rationes. Secundo per autoritates. Secunda ibi, veruntamē nondum desistunt. quarum prima diuiditur in quatuor. Primo ponit rationem qua probatur q̄ proprietas non est persona. Secundo inducit rationē, qua probatur q̄ proprietas nō est essentia. Tertio probat q̄ proprietates nō sunt in essentia. Quarto excludit quandā obiectionem. Secunda ibi, sed iterum addit. Tertia ibi, ceterum hæreticorum. Quarta ibi, sed fortè quæres. Hæc est diuisio lectionis in generali.

2 **IN SPECIALI** verò sic procedit Magister, & querit primo vtrū proprietates sint ipsæ personæ, an vtrū sint ipsa diuina essentia. Postea soluit & ostēdit primo q̄ proprietates sint in ipsis personis. proprietates enim ab æterno fuerunt sicut & personæ, ergo fuerunt in personis. Postea ostendit quod proprietates sint ipsæ personæ, proprietates enim sunt in personis, vt dictum est. sed in personis nulla est diuersitas, ergo proprietates sunt ipsæ diuinae personæ. Postea ostendit quod proprietates sunt ipsa diuina essentia, quia diuina essentia, sed diuina persona & natura habet proprietates, ergo proprietates sunt ipsa natura & persona diuina, quod etiam confirmat per autoritatem. Postea ponit errorem dicentium quod licet proprietates sint in personis, non tamen sunt ipsæ personæ, sed sunt quasi extrinsecus affixæ. Postea secundum hunc errorem inducit duas rationes & soluit, quarū vna est talis. Si proprietates sunt personæ, ergo non distinguunt personas, nec determinant: Idem enim non determinatur, nec distinguitur seipso. Respondet autem ad hanc obiectionem, non est inconueniens personas distinguere seipsis. Postea ponit aliam rationem, per quam probat quod proprietates non sunt essentia, quæ talis est. Proprietates sunt diuina essentia, ergo sicut diuine personæ dicuntur conuenire in essentia, ita dicuntur conuenire in proprietatibus, quod falsum est. Ad hanc rationem respondet quod hoc videtur propter sui altitudinem excedere omnem intellectū. Postea ponit aliam rationem, per quā probat q̄ proprietates non sunt in diuina essentia, quia illud in quo est paternitas est pater, & in quo est filiatio illud est filius. Si ergo res vna habet paternitatem & filiationē eadem res erit pater & filius quod est inconueniens. Et respondet ad hanc rationem, quod essentia licet habeat paternitatem & filiationem, nō tamen est pater & filius, nec generat, nec generatur, quia proprietates non sunt in ea, vt determinantes, & distinguentes eam. Postea excludit quandam obiectionem quæ ex dictis potest oriri. Posset enim quis querere quomodo proprietates non distinguunt essentiam personarum in qua sunt, sicut distinguunt personas in quibus sunt, & dicit Magister q̄ hoc exprimeret supra intellectum nostrum. Vltimo ponit quoddam autoritates per quas videtur probari q̄ aliud in diuinis sit substantia, & aliud proprietates. Et respondet q̄ Aug. nō intendit per illas autoritates dicere proprietates esse aliquid diuersum ab essentia, sed intendit nominare inter illa diuersitatem rationis. Et in hoc terminatur, &c.

QVÆSTIO PRIMA.

Vtrum in diuinis essentia & relatio differant aliquo modo realiter.

Thom. 1. q. 28. ar. 2. Caiet. 1. q. 39. ar. 1.
Dur. 3. d. 1. q. 2. nu. 14.

Circa distinctionem istam primo queritur, vtrum in diuinis essentia & relatio differant aliquo modo realiter. Et arguitur q̄ sic, quia illa quorum quodlibet est vera res, & vnū inuenitur in aliquo supposito sine alio differunt aliquo modo realiter, sed essentia diuina & quælibet relatio sunt huiusmodi, quia essentia diuina est in quolibet supposito diuino, nulla autem relatio est in quolibet eorum, quia paternitas non est in filio, nec filiatio in patre, nec aliqua earum in spiritu sancto, quare &c. Si dicatur q̄ illa quorū vnū inuenitur in aliquo supposito sine alio non oportet q̄ differant aliquo modo realiter, sed sufficit q̄ non sint idem adæquate & conuertibiliter, & sic est de essentia & quælibet relatione. Contra, illa quæ nō sunt idem realiter omnibus modis aliquo modo differunt realiter, sed essentia & relatio secundum istam resolutionem non sunt idem realiter omnibus modis, quia esse idem adæquate & conuertibiliter est quidam modus identitatis realis, qui non est inter essentiam, & relationem, ergo ex hoc quod non sunt idem adæquate & conuertibiliter sequitur necessario, vt videtur q̄ differant aliquo modo realiter.

2 Item arguitur ad principale. Secundo sic per syllogismum expositorium. Hæc essentia est paternitas, & nullo modo ab ea realiter differens. Hæc essentia est filiatio, & nullo modo ab ea realiter differens, ergo paternitas est filiatio nullo modo ab ea realiter differens, conclusio est falsa, ergo aliqua præmissarum & qua ratione vna & altera, igitur dicere oportet q̄ quælibet relatio differat aliquo modo realiter ab essentia.

3 Itē pater & filius differunt realiter, aut ergo sola realitate essentia, aut alia, nō sola realitate essentia, quia tunc differunt.